

בס"ד. שיחת ש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

א. הסיום של כל סדרה בתורה כולל את כל הפרשיות שבסדרה זו (כשם שהתחלת כל סדרה כוללת את כל הפרשיות שבה), והיינו, שאף שגמר הסדרה הוא נעלה יותר מהפרשיות שלפנ"ז, מ"מ, הרי זה כולל גם את כל הענינים שבפרשיות שלפנ"ז.

ובהקדמה, שכן הוא בכל עניני קדושה, שהסדר בהם הוא באופן ד"מעלין בקודש" — שאין זה באופן שכאשר מתעלים למדרגה נעלית יותר מאבדים ח"ו את הענינים הקודמים, אלא גם בה"מעלין" נשארים גם הענינים והמדרגות שלפנ"ז.

וכפי שמצינו בספירת העומר, שאינה במספר סידורי, יום ראשון, יום שני וכו', אלא במספר הכולל, יום אחד, שני ימים וכו', ועד לתשעה וארבעים יום — כי, אף שבכל יום מתעלים לדרגה נעלית יותר, נשארים גם הענינים שלפנ"ז, ולכן הספירה היא במספר כולל — כיון שכוללת גם את המדרגות של הימים הקודמים.²

וענין זה (שגם לאחר העלי' נשארים המדרגות שלפנ"ז) הוא לא רק בנוגע לעלי' שבסדר והדרגה, אלא אפילו בנוגע לעלי' שלא בהדרגה — כמו העלי' ד"בחוקותי תלכו"³, כידוע שאמיתית ההילוך הוא באופן של עלי' שלא בהדרגה⁴ — שגם בה כלולים המדרגות שלפנ"ז.

ולכן, המספר הכולל שבספירת העומר הוא לא רק במ"ט ימי הספירה, שהעלי' שבהם היא בהדרגה, אלא גם בענין חג השבועות — שלהיותו "יום אחד בלבד (דלא כפסח וסוכות שהן ז' ימים) כי .. הוא בבחי' הכתר שהוא בחי' יחידה שלמעלה מהתחלקות כו" (כמבואר בתו"א⁵), הרי זו עלי' שלא בהדרגה — הנה גם בנוגע לחג השבועות נאמר "תספרו חמשים יום", מספר הכולל, כי, גם בעלי' לשער החמישים נשארים המדרגות שלפנ"ז.

ובכ"מ. וראה גם לעיל ע' 205 הערה 31.

(1) ברכות כח, א. וש"נ.

(2) ראה תו"א מקץ לד, ב. לקו"ת במדבר וש"נ.

(5) בהוספות — יתרו קט, סע"ד.

יו"ד, א ואילך. ובכ"מ.

(6) אמור כג, טז. וראה לקו"ת במדבר שם

(3) ריש פרשתנו (בחוקותי).

(4) ראה לקו"ת פרשתנו (בחוקותי) מז, ב. יב, א.

ב. ואין סתירה לזה ממה שמצינו⁷ שר' זירא התענה מאה (או ארבעים)⁸ תעניות לשכוח תלמוד בבלי כדי שיוכל להתעלות ללימוד תלמוד ירושלמי (ונמצא שבעלי⁹ זו נאבדו המדריגות שלפנ"ז) — כי, הצורך לשכוח תלמוד בבלי הי' רק בתחלת עלייתו, אבל בגמר ושלימות עלייתו היתה אצלו גם המעלה והשלימות דתלמוד בבלי.

ובהכרח לומר כן — שהרי ידוע המבואר בתורת החסידות¹⁰, שאע"פ שתלמוד בבלי הוא בבחי' "במחשכים הושיבני"¹¹, מ"מ, מצד ענין הביירוים יש מעלה גם בתלמוד בבלי, ולכן הלכה כבבלי לגבי ירושלמי¹¹. וא"כ, איך יתכן שבעלייתו של ר' זירא לתלמוד ירושלמי, הפסיד את המעלה של תלמוד בבלי?! — ועכצ"ל, ששכחת תלמוד בבלי היתה רק בתחילת עלייתו, אבל לא בגמר עלייתו, כנ"ל.

וגם אם בנוגע לענין דבבלי וירושלמי מצד עצמו יש מקום לשקור"ט בדבר — הרי בהכרח לומר כן מזה שהענין דשכחת תלמוד בבלי כדי לבוא לתלמוד ירושלמי הובא בחסידות¹² בתור דוגמא על העלי' מעוה"ז לגן עדן ע"י נהר דינור (והעמוד כו') בכדי לשכוח חיזו דהאי עלמא¹³:

ידוע¹⁴ שגן עדן הוא רק תחילת העלי', ואילו גמר העלי' הוא בתחיית המתים שלמעלה מג"ע (וכבנוסח תפלת שבת: "לחיי העולם הבא .. לתחיית המתים"), שאז יהי' גם הגוף הגשמי, כידוע הכרעת תורת החסידות¹⁵ כפלוגת הרמב"ם והרמב"ן בפירוש מארז"ל¹⁶ "עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתי", שעולם הבא (עולם התחי') יהי' לנשמות בגופים דוקא.

ונמצא, שאף שבתחלת העלי' לג"ע צריכים לשכוח אפילו חיזו דהאי עלמא, הנה בגמר העלי' יהי' (לא רק חיזו דהאי עלמא, אלא גם) נשמה בגוף בהאי עלמא ממש.

ומזה שתורת החסידות מביאה דוגמא על שכחת חיזו דהאי עלמא

11 ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה ס"ד (כרך ט ע' רג). וש"נ.

12 ראה תו"א יתרו טט, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' מז. וש"נ.

13 ראה תו"מ סה"מ אייר ע' רכד. וש"נ.

14 ראה תו"מ שם ע' רכא. וש"נ.

15 ראה תו"מ שם ע' ריו. וש"נ. וראה גם לעיל ע' 353. וש"נ.

16 ברכות יז, א.

7 ב"מ פה, סע"א.

8 גי' הרש"ל (נעתק עה"ג שם). וראה לקו"ש חל"ד ע' 24 הערה 6. וש"נ.

9 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' נו ואילך. ובארוכה — שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' צ ואילך. סה"מ תש"ח סע"ע 121 ואילך. ועוד.

10 איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.

מר' זירא ששכח תלמוד בבלי, מוכח, שגם אצל ר' זירא הי' באופן כזה — שהשכחה על תלמוד בבלי היתה רק בתחילת עלייתו, אבל בגמר העלי' היתה אצלו גם השלימות דתלמוד בבלי. ולכן מצינו שגם לאחריו שלמד תלמוד ירושלמי נזכר ר' זירא בתלמוד בבלי, כיון שהיו אצלו ב' המעלות.

וכן הוא בכל העליות — שביטול המדרגה הקודמת (בעלי' שלא בהדרגה) עד שלא נשאר אפילו "חיזו" דהמדרגה התחתונה הוא רק בתחילת העלי', אבל לאחריו כן, בגמר העלי', ישנה גם השלימות של המדרגות התחתונות, ולא רק "חיזו", אלא הם עצמם.

ג. וע"פ האמור שסיום כל סדרה כולל את כל הענינים והפרשיות של הסדרה — צריך להבין בנוגע לסיום פרשת בהר, שלכאורה לא ניכר הקשר שבין סיומה לתחילתה (דנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן¹⁷), שהם ב' ענינים נפרדים, ולא עוד אלא שהם ענינים הפכיים¹⁸:

בתחלת הסדרה נאמר: "כי תבואו אל הארץ גו' ושבתה הארץ שבת להוי' וגו'", שהפירוש בזה — כמבואר בלקו"ת¹⁹ — שהכניסה לארץ צריכה להיות באופן שתיכף ומיד יהי' "ושבתה הארץ שבת להוי'", שזהו למעלה מהעבודה ד"ש שנים גו'" (וגם למעלה מהעבודה ד"בשנה השביעית גו'"), ועז"נ²⁰ "וצויתי את ברכתי גו' לשלש השנים", שזהו ענין שלמעלה מהטבע לגמרי, והיינו, שלא זו בלבד שהטבע אינו בסתירה לתורה, ולא זו בלבד שהטבע מסייע לתורה, אלא שהתורה היא בעה"ב על הטבע לשנות אותו להיות למעלה מהטבע.

ואילו בסיום הסדרה נאמר: "לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה גו'", "את שבתותי תשמרו (ציווי על שמירת שבת ששקולה כנגד כל התורה²¹) ומקדשי תיראו" (שענין עשיית המקדש הוא כללות הענין דעשיית דירה לו ית' בתחתונים), ואיתא בתו"כ: "כנגד זה הנמכר לעכו"ם (כמ"ש לפני²² "ונמכר גו' לעקר משפחת גר") הכתוב מדבר, שלא יאמר הואיל ורבי עובד ע"ז כו' מחלל שבתות אף אני כו', ת"ל לא תעשו לכם אלילים את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו".

ונמצא, שסיום הסדרה הוא בקצה ההפכי לגמרי מהתחלת הסדרה:

20) שם כה, כא.

21) ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. נדרים פ"ג

ה"ט. ועוד.

22) כה, מז (ובפרש"י).

17) ספר יצירה פ"א מ"ז.

18) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חי"ז

ע' 304 ואילך (גם משיחה זו).

19) ריש פרשתנו (בהר).

בהתחלת הסדרה מדובר אודות ענין שלמעלה לגמרי מהטבע — אפילו מטבע כפי שהוא מצד התורה, שהרי בתורה עצמה הובאה הקושיא "וכי תאמרו מה נאכל"²³, וקושיא זו נעשית חלק מהתורה, והיינו, שאפילו מצד התורה אין מקום להנהגה של השבתת הארץ, כיון ש"אין סומכין על הנס"²⁴, אלא שהנהגה דשומרי שביעית (עליהם נאמר "לשמוע בקול דברו"²⁵) משנה את הטבע. ונמצא, שבהתחלת הסדרה מדובר אודות הנהגה כזו שטבע הכוכבים ומזלות — שמהם באה הצמיחה, כמארז"ל²⁶ "אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל" — אין לו תפיסת מקום, ונעשה למעלה מהטבע לגמרי.

ואילו בסיום הסדרה מדובר אודות מעמד ומצב שהוא בקצה ההפכי: לא זו בלבד שאין זה למעלה מהטבע, ולא זו בלבד שהטבע אינו מסייע לתורה, ואדרבה, שסותר לתורה, אלא עוד זאת, שהסתירה היא עד כדי כך שמצד זה שנמכר לעקר משפת גר יש אצלו נתינת מקום אפילו לעבוד ע"ז — לעבור על הציווי "אנכי" ו"לא יהי' לך" ש"מפי הגבורה שמענום" [כדברי הגמרא²⁷ "תורה צוה לנו משה מורשה"²⁸, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי (תרי"א) הוי, אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום (והיינו דכתיב תורה צוה לנו משה, ושתיים מפי הגבורה הרי שית מאה ותליסרי)], מעצמותו ומהותו ית', ללא מדידה והגבלה כלל, אפילו לא המדידה והגבלה דמשה רבינו, בחי' חכמה דאצילות [שהרי גם חכמה דאצילות היא בגדר ספירה, ויש בה המדידה דעשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר²⁹, ואילו "אנכי" ו"לא יהי' לך" ש"מפי הגבורה שמענום" הם למעלה גם ממדידה והגבלה זו], ואעפ"כ, גדול ההעלם וההסתור עד כדי כך שיש נתינת מקום שהנמכר לעקר יעבוד ע"ז, ויש צורך בלימוד מיוחד לשלול זאת.

ד. ויובן בהקדם הביאור בעצם הענין (לא רק מצד השייכות דסיום הסדרה לתחילתה)³⁰:

כיון שהציווי ד"אנכי" ו"לא יהי' לך" הוא "מפי הגבורה", ללא מדידות והגבלות כלל (כנ"ל), ומבואר בתניא³¹ שכל אחד מישראל אפילו

(28) ברכה לג, ד.

(29) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(30) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 177 ואילך.

(31) פי"ד. פי"ח.

(23) שם, כ.

(24) ראה פסחים סד, ב.

(25) תהלים קג, כ. וראה ויק"ר בתחלתו.

תנחומא ר"פ ויקרא. מדרש תהלים עה"פ.

(26) ב"ר פ"י, ו.

(27) מכות כג, סע"ב ואילך (ובפרש"י).

קל שבקלים מוכן למסור נפשו על קידוש השם — איך יתכן קס"ד (ועד שיש צורך בלימוד מיוחד לשלול זאת) שהנמכר לעקר יעבוד ע"ז? !
 ויובן מדיוק לשון התו"כ "הואיל ורבי עובד ע"ז כו' אף אני כו'":
 אין הכוונה שיש אצלו סברא לעבוד ע"ז ח"ו — שהרי איזו שייכות יש ליהודי עם ע"ז?! — הקס"ד היא רק שיעשה כרבו ("אים נאֶכְטָאָן") בענינים של מעשה בלבד, וכדיוק לשון רבינו הזקן בתניא³²:
 "אף שאינו מאמין בה כלל בלבו", שבאופן כזה אינו עובד ע"ז ע"י השתחוואתו³³, ורק לאחרים נראה כן, ולכן ב"ד מענישים אותו מן התורה, בעונשו של חטא ע"ז, כי "האדם יראה לעינים"³⁴, ורק מפני זה ולכן — נעשה גם זה חטא ע"ז* מן התורה.

כלומר: כיון שנמכר לעכו"ם, וע"פ תורה הנה העכו"ם הוא רבו וצריך לעבדו, הנה בענינים של מעשה בלבד (ללא אמונה) סבור הוא שיכול לעשות כמותו.

וע"ד שמצינו בגמרא³⁵ שטענו בפני הנביא יחזקאל: "עבד שמכרו רבו.. כלום יש לזה על זה כלום" (בתמי"). כלומר: כיון שבזמן הגלות גדול ההעלם וההסתר כ"כ עד שיכולה להיות מציאות של "נמכר גוי לעקר משפחת גר", יש קס"ד לומר "הואיל ורבי עובד ע"ז כו' אף אני כו'".

ועל זה בא הלימוד ממ"ש "לא תעשו לכם גוי את שבתותי תשמרו" — שאסור לעשות אפילו דבר שהאדם יראה לעינים.

וכדברי יחזקאל³⁶: "היו לא תהי' גוי' נהי' כגוים"; בניי אינם כמו אומות העולם! אצל אוה"ע "כתיב³⁷ לדבר הזה יסלח ה' לעבדך בבא אדני בית רמון להשתחות שמה והוא נשען על ידי והשתחיתי (מאחר שקבל עליו נעמן שלא לעבוד עבודה זרה, אמר לו לאלישע, לדבר הזה יסלח ה' לעבדך, שאני אנוס בדבר, שאדוני נשען על ידי), וכתיב ויאמר לו לך לשלום" (אלמא הודה לו)³⁸; משא"כ אצל בניי, אפילו ה"נמכר גוי

(* ואולי זהו הדיוק בתניא (שם): "בקצה תומאת ע"ז", כי בנוגע לחטא ע"ז — אין זה קצה.)

(35) סנהדרין קה, א. ספרי ס"פ שלח.

(36) יחזקאל כ, לב.

(37) מלכים ב, יח.

(38) סנהדרין עד, ב (ובפרש"י).

(32) פי"ט.

(33) ראה סנהדרין סא, ב ובתוס' שם.

(34) שמואל א טז, ז. וראה גם תו"מ חל"ח

עו' 172. וש"נ.

לעקר משפחת גר", והעכ"ם הוא רבו ע"פ תורה — אין לרבו שליטה עליו אפילו בענינים של מעשה בלבד.

ה. ועפ"ז יובן הקשר והשייכות שבין סיום הסדרה לתחילתה — שתוכנם אחד הוא, שבסיום הסדרה הוא בעומק יותר מאשר מבתחילתה: בתחילת הסדרה — "וצויתי את ברכתי גו" — מדובר אודות בירור הטבע, שהו"ע בירור קליפת נוגה, והיינו, שע"י עבודתם של ישראל ה"ה מבררים ק"נ, ופועלים בטבע העולם עד שנעשה למעלה מהטבע; ובסיום הסדרה מדובר אודות בירור ג' קליפות הטמאות — שאפילו בזמן הגלות, במעמד ומצב ש"נמכר גו' לעקר משפחת גר", הנה גם אז "לא תעשו לכם גו' את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו".

ו. עפ"ז יובן גם מ"ש בסיום הסדרה "אני הוי'", ופירש רש"י "נאמן לשלם שכר"³⁹:

לכאורה אינו מובן: מהו החידוש שהקב"ה ישלם שכר עבור מצוות אלו — הרי יודעים כבר שישנו ענין של שכר על כל המצוות, ומהו הצורך לפרש זאת ביחוד בנוגע למצוות אלו יותר מבשאר המצוות? והענין בזה:

קבלת שכר שייך על ענין הבא בהשגת האדם, שנתפס בכלי שכלו, דבר שיכולים למדרו ולשקלו, ובמילא שייך בזה ענין השכר. אבל ציווי הנ"ל — שיש בו שני הפכים: מחד גיסא, העכ"ם הוא רבו ע"פ תורה, וביחד עם זה, בנוגע לענין של ע"ז, שבת וכו', אין לו דעה עליו, עד שאפילו בנוגע למעשה בלבד אי אפשר לומר "הואיל ורבי כו' אף אני כו'" — הרי זה ענין שאינו מובן בשכל, ובמילא, לא שייך בזה קבלת שכר; או שמקיימים זאת מתוך מס"נ שלמעלה מהשכל או כו"⁴⁰, אבל לא שייך בזה קבלת שכר.

ולכן נאמר על זה "אני הוי'", "נאמן לשלם שכר":

ובהקדם השאלה שנתבארה בדרושי חסידות⁴¹ בענין "אני הוי'": "שלושון זה לא יתכן לומר כ"א על מי שהוא ידוע ונראה, והוא אומר שאני הוא פלוני הידוע כו' [וע"ד מ"ש⁴² "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", כיון שבנ"י ידעו מי הוא זה שהוציאם ממצרים], וא"כ

(39) בהבא לקמן — ראה לקו"ש שם ע' 176 ואילך.

(41) אוה"ת אמור (כרך ג) ע' תתלו. סה"מ תרכ"ו ס"ע רעג ואילך. תרל"ח ע' שלב. ועוד.

(42) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(40) חסר כמה תיבות (המור"ק).

מהו"ע שאומר ומודיע לנו שאני הוא הוי', שגם שם הוי' אינו ידוע לנו", דכיון ששם הוי' הוא למעלה מהטבע, הרי זה ענין שאין בו ידיעה, וא"כ, מהו הפירוש "אני הוי'", הידוע?

אך הענין הוא — ש"אני" קאי על עצמותו ומהותו ית', שבא גם בידיעה — לא בגלל היותו בערך השכל, אלא מצד שייכותו להעצם של כל אחד מישראל, שעצם הנשמה יודעת את עצמותו ית', וכמאמר⁴³ "שם שמים שגור בפי כל", "ולכן אפילו תנוקות יודעים שיש שם אלוהה מצוי כו"⁴⁴.

ועז"נ "אני הוי'" — שעצמותו ית' בא בידיעה, ונמשך בשם הוי', מלשון מהוה⁴⁵, ואע"פ שהוא למעלה מהטבע, הי' הוה ויהי' כאחד⁴⁶, הרי הוא נמשך בגדרי הזמן — הי' הוה ויהי', אלא שזהו "כאחד".

ומצד "אני הוי'" — שגם עצמותו ית' ("אני") נמשך ובא ב"הוי'" מלשון מהוה — ישנו ענין השכר ("נאמן לשלם שכר") אפילו בענינים שהם הפכיים ולמעלה מהשכל, שסוכ"ס נמשכים ובאים גם הם בהשגה כו'.

ז. והנה, החידוש של סיום הסדרה בענין בירור גקה"ט לגבי התחלתה בענין בירור ק"נ (כנ"ל ס"ה), ענינו בעבודה הו"ע עבודת בעלי תשובה.

והיינו, שקיום התומ"צ אינו מצד התענוג באלקות, אלא מצד ההתבוננות ד"רע ומר עזבך את הוי' אלקיך"⁴⁷ — אם "עזבך" כפשוטו, או "עזבך" בדקות, שמתמרמר על עצם הענין שנמצא בעוה"ז, בגוף ונפש הבהמית כו', וכיון שמרגיש ש"רע ומר עזבך גו'", ונמצא "בארץ צי' ועיף"⁴⁸, הנה זה גופא מעורר ודוחף אותו לקיים תומ"צ, ועי"ז פועל הבירור גם בהתחנות ביותר — בה"נמכר גו' לעקר משפחת גר".

ובירור המטה ביותר — שזהו הבירור שבזמן הגלות — פועל קיום היעוד⁴⁹ "ונגלה גו' וראו כל בשר גו'", שגם בבשר הגשמי יהי' ניכר ונרגש ש"אין עוד מלבדו"⁵⁰.

* * *

(43) ראה סה"מ תר"ס ע' מג. סה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א. ובכ"מ. (א)
 (44) תו"א וירא יד, ב.
 (45) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.
 (46) זהר ופרדס שם. שעהיה"א פ"ז (פב),
 (47) ירמ' ב, יט.
 (48) תהלים סג, ב.
 (49) ישעי' מ, ה.
 (50) ואתחנן ד, לה.

ח. דובר אודות דברי הגמרא⁵¹ על הפסוק⁵² "ואולך אתכם קוממיות", "ר' מאיר אומר כשתי קומות של אדם הראשון⁵³, רבי יהודה אומר מאה אמה⁵⁴ כנגד היכל וכתליו כו", בהקדם ביאור הענין ד"והתהלכתי (בתוככם)"⁵⁵ לשון רבים⁵⁶, הילוך מלמעלמ"ט, אור ישר, עבודת הצדיקים, והילוך מלמטלמ"ע⁵⁷, אור חוזר, עבודת בעלי תשובה,

51 ב"ב עה, א. וש"נ.

52 פרשתנו (בחוקותי) כו, יג.

53 שהרי מדובר אודות ימות המשיח, שגדלה מעלתו יותר מאדה"ר, כמ"ש (ישעי' נב, יג) "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", "מאד" אותיות "אדם", אבל בצירוף אחר שמורה על בלי גבול (ראה המשך וככה תרל"ז פ"כ "סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכו ואילך). ועוד). — ולהעיר מב' הדעות בנוגע למעלת משיח על אדה"ר, אם מעלתו היא רק לגבי אדה"ר לאחרי החטא (והיינו שיהי' כמו אדה"ר קודם החטא), או שמעלתו היא למעלה מאדה"ר גם כפי שהי' קודם החטא (ראה תו"מ ח"ב ע' 202. וש"נ).

54 דלכאורה אינו מובן: מדוע "מתעקש" ר"י לומר שלא תהי' הקומה מאתיים אמה, אלא מאה אמה בלבד; מה איכפת לו אם תהי' הקומה מאתיים אמה? ...!

ולהעיר מהפתגם ע"ד הצחות (ראה גם תו"מ חל"ו ע' 287) בכיבור הטעם שאין מלאך א' עושה ב' שליחיות (כ"ר פ"ג, ב. פרש"י וירא ית, ב), ואילו בשר ודם יכול לעשות כמה שליחיות — כי, בשר ודם אוכל ושותה וכו', וא"כ, אם היו צריכים אדם מיוחד בשביל כל שליחות, אזי הי' צריך להיות בסדר השתלשלות ריבוי גדול של השפעות כו'; משא"כ בנוגע למלאכים — כיון שאינם אוכלים ושותים כו', יכולים ("מקען זיק פאָרגינען"...) להשתמש במלאך מיוחד עבור כל שליחות! ...!

55 שם, יב.

56 ראה גם ד"ה והתהלכתי בתוככם דש"פ בחוקותי תשכ"ב (תו"מ חל"ג ע' 417 ואילך). וש"נ.

57 ובהקדם ביאור ענין ההילוך מלמטה למעלה כפי שהוא למעלה — דלכאורה אינו מובן:

למעלה, הילוך — שייך רק ההילוך

מלמעלה למטה, היינו, שאלקות — שמצד עצמו נמצא למעלה — יומשך וירד למטה; ואילו ענין ההילוך מלמטה למעלה שייך רק אצל הנבראים דלמטה, שיעלו למעלה, אבל למעלה שייך רק ענין הירידה ולא ענין העלי'. ובלשון הידוע בנוגע להחידוש דמ"ת: עליונים ירדו למטה, ותחתונים יעלו למעלה (שמו"ר פ"ב, ג. ועוד).

בשלמא בעבודת האדם שייכים ב' אופני ההילוך: מצד נפש האלקית, "רוח בני האדם העולה היא למעלה" (קהלת ג, כא) — נדרשת הירידה מלמעלה למטה לעסוק בקיום התו"מ, צ, ומצד הגוף ונפש הבהמית, "רוח הבהמה היורדת היא למטה" (שם) — נדרשת העלי' מלמטה למעלה. וזהו גם שבנוגע לעבודת האדם כתיב (שה"ש א, ד) "משכניי" — מלמעלה למטה, "אחריך נרוצה" — מלמטה למעלה (ראה לקנ"ת ויקרא ב, סע"ד. ובכ"מ); אבל באלקות שייך לכאורה רק ענין הירידה מלמעלה למטה, ולא ענין העלי' מלמטה למעלה?

והביאור בזה — ע"פ מארו"ל (שהובא בהמשך דיום ההילולא (סה"מ תש"י ריש ע' 111)) "באתי לגני לגנוני כו' דעיקר שכינה בתחתונים היתה", ולכן שייך ענין העלי' ביחס לשכינה.

אך עדיין אין זה מספיק: כיון שעיקר שכינה בתחתונים, לשם מה תהי' בהשכינה עלי' למעלה? — אדרבה, נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, כמבואר בתניא (רפ"י) שהכוונה היא שדוקא עוה"ז התחתון יהי' דירה לו ית', דענין הדירה הוא שבה נמצא עצמותו ית' — עיקר שכינה, וא"כ, למה תהי' עלי' בעיקר שכינה?

והביאור בזה — שענין העלי' מלמטה למעלה באלקות הוא בנוגע לעולמות העליונים, שמצד עצמם יש בהם רק הארה בלבד, ואילו

שלעת"ל יהיו ב' המעלות ("קוממיות", ב' קומות), והפלוגתא היא, שלדעת ר"מ יהיו שניהם באדם אחד שקומתו תהי' מאתיים אמה (מאה אמה דאו"י ומאה אמה דאו"ח), ולדעת ר"י יהיו שניהם (לא רק באדם אחד, אלא גם) באותה תנועה (שב' הקומות יהיו כלולים במאה אמה), בדוגמת ביהמ"ק (היכל וכתליו⁵⁸) שבו הי' ב' הענינים ביחד — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 198 ואילך.

ט. ויש להוסיף בזה, שכיון ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁵⁹, הרי ב' הדעות אמת, אלא שבתחילת העלי' יהיו ב' אופני העבודה בתנועות שונות, כדעת ר"מ, ולאחרי כן, בגמר ותכלית העלי', יהיו שניהם באותה

שהגילוי בא מלמעלה), ועד שיע"ז נעשה עלי' גם ב"מעלה", בעולמות העליונים, כנ"ל. (58 דאף שבפסוק (תושב"כ) נאמר רק "תבנית היכל" (תהלים קמד, יב. ב"ב שם), הנה תושבע"פ מגלה ומפרשת שענינו של ההיכל מתבטא לא רק בהיכל עצמו — פשיטות, אלא ב"היכל וכתליו", שגם מהתחלקות עושים אחדות.

וענינו בעבודה — שגם מענין המחיצות (כתליו) עושים קדושה, שזוה"ע ד"ממלכת כהנים וגוי קדוש" (יתרו יט, ו), וכמשנ"ת (בהתוועדות דחג השבועות בשנים הקודמות (ראה ד"ה ועתה אם שמוע דיום ב' דחה"ש תשי"ז (תו"מ ח"כ ע' 29 ואילך). וש"נ)) שהו"ע העבודה (לא רק בקיום המצוות, אלא גם) ב"קדש עצמך במותר לך" (יבמות כ, א), ולא רק ב"קדש עצמך במותר לך" "שהוא מדאורייתא" (כמ"ש בתניא פ"ל), אלא גם בדקדוק קל של דברי סופרים, ואפילו מנהג ישראל ש"תורה הוא" (ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. ועוד).

(59 עירובין יג, ב. וש"נ.)

הנ"ל שט. וש"נ) שההילוך מלמטה למעלה הוא מצד בחי' מוכ"ע (בניגוד להילוך מלמעלה למטה שהוא מצד בחי' סוכ"ש), כי, בחי' הממלא ענינו גילוי, ובלשון חז"ל (ראה ברכות יו"ד, א. ויק"ר ספ"ד. ועוד) "מה הנשמה ממלאת את הגוף (בפנימיות) כך הקב"ה ממלא את העולם" (שהגילוי נרגש בעולם בפנימיות).

ע"י עבודת המטה ממשיכים בהם הענין ד"עיקר שכינה" שבתחתונים, כפי שיתגלה לעת"ל (וע"ז שלעת"ל תהי' הנשמה ניוזנית מן הגוף (ראה תו"מ סה"מ ניסן ריש ע' קסח. אב ע' קג. וש"נ), והיינו, שמצד הגוף תהי' עלי' גם לנשמה. וכן הוא גם עתה בענין "חברים מקשיבים לקולך" (שה"ש ח, יג) המבואר בהמשך באתי לגני (סה"מ תש"י ע' 119 ואילך) — שע"י עבודת הנשמות למטה ניתוסף עילוי אצל המלאכים).

ונמצא, שההילוך מלמעלה למטה הוא כללות הענין דמ"ת*, שבו נאמר (יתרו יט, כ) "וירד הוי' על הר סיני", והיינו, שמצד המעלה נעשה המשכת אלקות שיורגש בגילוי עד למטה מטה, שגם הגוף הגשמי יכיר ש"אין עוד מלבדו"; וזהו הנתינת-כח להילוך מלמטה למעלה שהתחיל לאחרי מ"ת, שאז התחילה עבודת המטה, היינו, שהמטה מצד עצמו יודרך ויתעלה** (לא כמו במ"ת

(* ומעין זה בכל יום, שלכן מברכים בכל יום "נותן התורה", לשון הוה (ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. ובכ"מ), וכמובן גם ממאד"ל (תדבאר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתולד) "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו" — בדוגמת מ"ת (ראה תו"א יתרו טז, ב. סח. ג. ובכ"מ).

(** ומובן, שכאשר המטה מזדכך ומתעלה מצד עצמו, אזי הגילוי הוא בפנימיותו. וזהו מה שמבואר בדירושי חסידות (ראה ד"ה והתהלכתי

תנועה, כדעת ר"י⁶⁰. וזהו גם הסדר בתורה (כידוע שגם הסדר בתורה הו"ע של תורה⁶¹) — שתחילה נאמרה דעת ר"מ, שקאי בתחלת העלי, ולאח"ז נאמרה דעת ר"י, שקאי בתכלית וגמר העלי.

וע"ד משנת"ל (ס"ב) בנוגע לעלי של ר' זירא מתלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי:

ובהקדמה — שהחילוק שבין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי הוא ע"ד החילוק שבין אור חוזר, העלאה, אופן עבודת בעלי תשובה, לאור ישר, המשכה, אופן עבודת הצדיקים⁶², אלא שבדרך כלל הסדר הוא שתחילה היא עבודת הצדיקים שהיא בהתיישבות ובהדרגה, ואח"כ נעשית העלי לעבודת התשובה, בבחי' רצוא ועלי שלמעלה מהתיישבות והדרגה, ואילו אצל ר' זירא היתה העלי מתלמוד בבלי (אור חוזר, עבודת בעלי תשובה) לתלמוד ירושלמי (אור ישר, עבודת הצדיקים), כי, ר' זירא הי' בזמן הגלות, ובזמן הגלות מתחילה העבודה מהענין ד"במחשכים הושיבני".

וכיון שהעלאה והמשכה הם ב' תנועות שונות והפכיות זמ"ז שאינם יכולים להיות ביחד,

— ואף שיש גם ענין של התכללות, שהרי גם בתלמוד ירושלמי שהוא בבחי' אור ישר, הנה מצד ענין ההתכללות שבתורה יש בו גם קושיות ותירוצים⁶² (וכמו"כ ישנו ענין התשובה גם בעבודת הצדיקים, כמאמר⁶³ משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא, וכן לאידך, שבעבודת התשובה כלולה גם עבודת הצדיקים, כי, תנועת התשובה אינה סתם רצוא ועלי למעלה, אלא "חילא יתיר"⁶⁴ בקיום התומ"צ), הרי זה רק ענין של התכללות, אבל באמת הרי הם תנועות שונות והפכיות זמ"ז, שאינם יכולים להיות ביחד —

לכן הוצרך ר' זירא לשכוח תלמוד בבלי, שזהו ענין הביטול בכל הציור קומה דתלמוד בבלי, ובשביל זה התענה ר"ז מאה תעניות (כהגירסא שהובאה ברוב המקומות בחסידות⁶⁵), להורות על ביטול הציור בכל פרטי עשר הכחות כפי שכלולים מעשר.

61) ראה פסחים ו, ב. של"ה חלק תושבע"פ, כלל לשונות בתחלתו (תב, ב).

62) ראה גם לעיל ע' 400. וש"נ.

63) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

64) ראה זח"א קכט, ב.

60) ולהעיר מהרמו בשם "יהודה" — דכתיב ב"י "ותעמוד מלדת" (ויצא כט, לה), שמורה על המעמד ומצב דגמר ותכלית העלי, שאז יהי' מעמד ומצב של מנוחה (ראה המשך תרס"ו ע' יב. ועוד).

אבל, כל זה הי' רק בתחלת העלי', משא"כ בגמר העלי' היו אצלו ב' המעלות דתלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי גם יחד, כנ"ל. ועד"ז בנוגע לעליות דלעתיד לבוא — שבתחילת העלי' יהיו ב' הענינים דהעלאה והמשכה תנועות שונות, אבל בגמר העלי' יהיו שניהם בתנועה אחת.

וכיון שלעתיד לבוא יהיו עניני הגוף בהתאם לעניני הנשמה [לא כמו בזמן הזה, שהענינים הרוחניים של הנשמה אינם מכריחים את עניני הגוף, וכמו בר' זירא, שגם לאחר גמר עלייתו ברוחניות הנה בגופו הגשמי "איניש גוצא הוה"⁶⁵ (ונקרא "זירא", מלשון זעירא⁶⁶), משא"כ לעת"ל, שתתבטל המחיצה המפסקת בין גשמיות (גוף) לרוחניות (נשמה), כמ"ש⁶⁷ "מחצתי ואני ארפא"], הנה ב' אופני העלי' שבנשמה (שבתחילה יהיו הענינים דהעלאה והמשכה תנועות שונות ואח"כ יהיו בתנועה אחת), יבואו לידי ביטוי גם בנוגע לגוף הגשמי — שבתחילה תהי' קומת האדם מאתיים אמה, ואח"כ תהי' מאה אמה.

י. ויובן זה ממה שמצינו בפרשיות דק"ש:

בפרשה שני' דק"ש שבה נאמר⁶⁸ "ואספת דגנך וגו'", מדובר אודות מעמד ומצב שמתעסקים עם עניני העולם לבררם כו' — שזהו"ע של המשכה למטה בעניני העולם. הן אמת שההתעסקות בעניני העולם היא באופן ד"בכל דרכיך דעהו"⁶⁹, והסיבה לכך ש"זורע" היא לפי ש"מאמין בחי העולמים"⁷⁰, אבל אעפ"כ הרי זה באופן שהאמונה בחי העולמים פועלת אצלו להיות "זורע". וזוהי התחלת העבודה ואופן ההנהגה לרוב בני אדם, כדברי הגמרא⁷¹ "הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן".

ואילו בפרשה ראשונה דק"ש שבה נאמר⁷² "ואהבת את ה' אלקיך ככל לבבך ובכל נפשך" — לא מתעסקים בעניני העולם, אלא כל כחות נפשו, "בכל לבבך ובכל נפשך", הם בתנועה של אהבה ורצוא למעלה, שזוהי עבודה נעלית יותר — עלי' למעלה, ששייכת רק ליחידי סגולה (לאחרי הקדמת סדר העבודה דפרשה שני', שהרי תחילה צ"ל עבודת הצדיקים, המשכה למטה, ואח"כ באה עבודת התשובה, עלי' למעלה, כנ"ל ס"ט).

(65) פרש"י ב"מ פה, סע"א.

(66) ראה חדא"ג מהרש"א ב"מ שם ד"ה

(69) משלי ג, ו.

(70) במדב"ר פי"ג, טז. מדרש תהלים יט,

ח. וראה גם לעיל ע' 295. וש"נ.

וקרו — מס' יוחסין).

(71) ברכות לה, ב.

(67) האזינו לב, לט.

(72) ואתחנן ו, ה.

(68) עקב יא, יד.

אך יש עוד אופן בעבודה — "בכל מאדך"⁷², שנקרא "עושיין רצונו של מקום"⁷³, שאז "מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר⁷⁴ ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'"⁷¹ — שזוהי ההתכללות של ב' ענינים הנ"ל: הוא לא מופשט מהעולם; יש לו צאן ששייך אליו — "צאנכם", צאן של אלו ש"עושיין רצונו של מקום" ע"י העבודה ד"בכל מאדך". ואעפ"כ, אינו מתעסק כלל בעניני העולם, אלא מלאכתו נעשית ע"י אחרים, ואילו הוא בעצמו — תורתו אומנתו, כפי שצריך להיות אופן ההנהגה לדעת רשב"י, כדברי הגמרא⁷¹.

אבל אין זו אופן הנהגה של רשב"י בהיותו במערה — שאז הי' מופשט לגמרי מעניני העולם, וניזון רק מ"חרובא ועינא דמיא"⁷⁵, ובודאי לא הי' לו צאן... ואילו כאן מדובר אודות כאלו שיש להם צאן, אלא שישנם "זרים" שרועים את צאנם, ואילו הם עצמם — תורתם אומנתם, ויתירה מזה, שהעובדה שתורתם אומנתם פועלת גם על הצאן (וגם על הזרים שרועים את הצאן) — שנעשים "צאנכם", צאן של אלו ש"עושיין רצונו של מקום" ע"י העבודה ד"בכל מאדך".

אלא שכדי לבוא לעילוי זה (שיהיו ב' הקוין יחד), צריך להיות תחילה אופן ההנהגה בדוגמת רשב"י בהיותו במערה שהי' מופשט מן העולם (בדוגמת תחילת עלייתו של ר' זירא ששכח תלמוד בבלי), ורק לאחר היותו במערה י"ב שנה וגם השנה הי"ג, אזי "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון"⁷⁵, והיינו, שפעל תיקון ועלי' בעולם, שתוכל להיות התיישבות בעולם יחד עם ההנהגה דתורתו אומנתו, וכנ"ל שנעשה שינוי בצאן גופא (בדוגמת גמר עלייתו של ר' זירא שהיו אצלו ב' המעלות דבבלי וירושלמי).

ואכן ראו במוחש, שדוקא אלו שהיו במערה — רשב"י ובפרט ר"א בנו — הנה לאחר כן היתה אצלם ריבוי השפעה בגשמיות, אלא שלא זה הי' ענינם; ענינם הי' לימוד התורה — תורתם אומנתם. וע"ד מ"ש הרמב"ם⁷⁶ בנוגע לימות המשיח: "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח" בשביל השפעות גשמיות; בודאי תהי' אז ריבוי השפעה בגשמיות, אבל לא זהו הענין של ימות המשיח; העיקר הוא — "מלאה הארץ דעה את הוי"⁷⁷.

וזוהי גם ההסברה בנוגע לפלוגת ר"מ ור"י — שבתחילת העלי'

73) ראה חדא"ג מהרש"א ברכות שם. 76) הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופן.

74) ישע"י סא, ה. 77) ישע"י יא, ט.

75) שבת לג, ב.

לא יוכלו להיות ב' התנועות דהמשכה והעלאה ביחד, כיון שהתיישובות בעולם ורצוא למעלה הם ב' הפכים⁷⁸, אבל בגמר העלי' יוכלו להיות ביחד (ב' הקומות באותם מאה אמה), שזהו בדוגמת העילוי ד"עושיין רצונו של מקום".

* * *

יא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה רפאני הוי' וארפא גו'.

* * *

יב. עומדים אנו בשבת מברכים "ירחא תליתאי"⁷⁹, החודש דמתן-תורה, אשר, החל מראש חודש מתחיל כבר הענין דמ"ת, כמבואר בתורה אור⁸⁰.

ובהתאם לכך שהענין דמ"ת נעשה ע"י הערכות של הילדים, "בנינו ערבים בעדנו"⁸¹ — יאמרו הילדים (תלמידי הישיבות, וילדים בכלל) "לחיים".

[לאחרי שהילדים אמרו "לחיים", צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שינגנו ניגון, וניגנו הניגון "הושיעה את עמך"⁸²].

* * *

יג. ימי ספירת העומר הם הכנה למתן-תורה (החל מיצי"מ, שאז התחילה ההכנה למ"ת, כמ"ש⁸³ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה"), ובשבתות שבימי הספירה הרי זה בגלוי יותר. ובהדגשה יתירה בשבת פרשת בחוקותי — כיון שפ' בחוקותי קשורה עם מ"ת, כדאיתא בטור⁸⁴ בשם הגאונים שקודם מ"ת קורין לעולם פ' בחוקותי, ורק כדי להפסיק כו', קורין גם פ' במדבר. והשייכות של פ' בחוקותי למ"ת מובנת גם מהתחלת הפרשה — "אם בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה"⁸⁵ — שזהו החידוש דמ"ת:

82 ראה גם שיחת ש"פ בהוי"ב, מבה"ח סיון דאשתקד ס"ח (תו"מ חל"ו ע' 361).

83 שמות ג, יב. וראה שמו"ר פ"ג, ד. פרש"י עה"פ.

84 אור"ח סתכ"ח. וראה סי' ר' עמרם גאון סוף סדר פורים, ותוס' מגילה לא, סע"ב — הובאו בהגהות מיימוניות לרמב"ם ה' תפלה פ"ג ה"ב.

85 (תו"כ ופרש"י עה"פ.

78 וע"ד המבואר בתניא (ספמ"א) בנוגע לעבודת הבינונים, שהכוונה לשמה צריכה להיות בתחילת הלימוד, או בתחילת כל שעה, אבל לא בשעת הלימוד, כדי שלא לבלבל את הלימוד.

79 שבת פח, א.

80 יתרו סו, ג. שם בהוספות קט, ג.

81 ראה תנחומא ויגש ב. שהש"ר פ"א,

ד (א).

לימוד התורה כשלעצמו — הי' גם קודם מ"ת, כמארז"ל⁸⁶ "אברהם זקן ויושב בישיבה הי'", וכן יצחק ויעקב, היינו, שלכל א' מהאבות היתה "ישיבה" שבה למדו תורה עם תלמידיהם כו';

ואילו החידוש דמ"ת הוא "בחוקותי תלכו" — ההילוך בתורה, כידוע שענין ההילוך לאמיתתו הוא בלי גבול⁸⁷, וענין זה מתבטא ביגיעה ועמל בתורה ("שתהיו עמלים בתורה"), שהאדם מתייגע יותר מהגבלת כחותיו.

וענין ההילוך (בלי גבול) והעמל (יותר מפי כחו) הוא מצד הנתינת כח דמ"ת, כי, הנברא מצד עצמו אינו יכול להתעלות למעלה ממציאותו, שהרי⁸⁷ לא שייך שהאדם יאחז את ראשו ויגבי' את עצמו... אלא זהו מצד הענין ד"אני המתחיל"⁸⁸ שהי' במ"ת.

ומובן, שההכנה למ"ת בימי הספירה בכלל ובשבתות שבימים אלו בפרט מתבטאת בלימוד התורה. והרי הלימוד המיוחד בשבתות אלו הוא במסכת אבות, כמ"ש רבינו הזקן בסידורו: "נוהגין לומר פרקי אבות פרק אחד בכל שבת שבין פסח לעצרת" (ואילו בנוגע ל"כל שבתות הקיץ" — רק "יש נוהגין כך").

יד. בפרק שלומדים ביום הש"ק זה שנינו⁸⁹: "יהי רצון מלפניך ה' אלקיני ואלקי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך". ובבבא שלפנ"ז: "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן". ובבבא שלפנ"ז: "הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים".

וצריך להבין:

(א) קושיית המפרשים⁹⁰: מהי השייכות של ג' הבבות זל"ז?

(ב) "יהי רצון מלפניך כו'" הו"ע של בקשה, שמקומה בתפלה (ולכן אומרים "יהי רצון" זה בסיום כל תפלת שמו"ע), ומהי שייכותו למשנה — שענינה תורה⁹¹, הוראת פסקי דינים, ועד"ז במסכת אבות — הוראת מדות טובות?

(ג) בבבא "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן" — צריך להבין:

86) יומא כח, ב.
87) ראה גם תו"מ חכ"ד ע' 93. וש"נ.
88) ראה שמו"ר שבהערה 57.
89) פ"ה מ"כ.
90) ראה מדרש שמואל על המשנה.
91) וכמו במשנה זו עצמה — שהתחלתה בענין של הוראה: "הוי עז כנמר כו'", שאינה שייכת לתפלה, אלא הוראה שנוגעת מיד בתחילת היום, שלכן הובאה הוראה זו, הן בטור והן בשו"ע, בהלכות השכמת הבוקר.

(א) תורה היא מלשון הוראה⁹², להורות לאדם כיצד להתנהג. ואילו הענין ד"עז פנים לגיהנם" הוא לכאורה הודעה, ולא הוראה בנוגע להנהגת האדם? (ב) מהו החידוש בבבא זו — הרי פשוט הדבר שכיון שעזות פנים היא מדה לא טובה, הרי "עז פנים" מקומו במקום שהוא היפך מגן עדן; ואילו מי שיש לו "בושת פנים", שהיא מדה טובה, א' מהסימנים של בני" (ביישנים כו')⁹³ — מקומו בגן עדן?

(ד) בבבא הראשונה — צריך להבין: מהו החילוק והחידוש בהוראה "הוי רץ כצבי כו' לעשות רצון אביך שבשמים" — לגבי ההוראה בפרק שלפנ"ז⁹⁴ "הוי רץ למצוה קלה"? ועד"ז בנוגע ל"עז כנמר", "קל כנשר" ו"גבור כארי", כפי שמפרש הטור⁹⁵: "עז כנמר .. שתעזו פניך כנגד המלעיגין כו' .. קל כנשר כנגד ראות העין כו' .. גבור כארי כנגד הלב כו'" — שכל זה נכלל בהמשך דברי המשנה הנ"ל: "ובורח מן העבירה"?

(ה) מהו טעם החילוק בין בבא הא' לבבא הב' בנוגע לבעל המאמר: בבבא הא' — "יהודה בן תימא אומר", ובבבא הב' — "הוא ה' אומר", שפירושו שאמרו לא רק פעם אחת, אלא ה' רגיל לאומרו כו"כ פעמים?

טו. הביאור בענין "הוי רץ למצוה כו'" (בהמשך להמדובר בהתועדות שלפנ"ז⁹⁶ במשנה הנ"ל) — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חי"ז ע' 371 ואילך.

* * *

טז. (בסיום ההתועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

הביאור במשנה "יהי רצון כו'" — יתבאר בעזה"י בהזדמנות אחרת⁹⁷. אבל לומר זאת — צריכים גם עתה: "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך".

[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".]

96) שיחת ש"פ אמור ס"ט (לעיל ע' 425).

97) ראה שיחת יום ב' דחה"ש ס"כ ואילך (תו"מ ח"מ ע' 54 ואילך). וש"נ.

92) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

93) יבמות עט, א.

94) פ"ד מ"ב.

95) או"ח בתחלתו.